

УДК 811.133.1'27'42:821.133.1-31.09]:179.8

ПАВЛЮК Олена – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри викладання другої іноземної мови, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна (helen.pavlyuk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7821-5269>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.12>

Бібліографічний опис статті: Павлюк, О. (2022). Особливості вербалізації концепту *supériorité sur les autres* у романі Мюріель Барбері «La gourmandise». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 51*, 91–98, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.12>

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *SUPÉRIORITÉ SUR LES AUTRES* У РОМАНІ МЮРІЕЛЬ БАРБЕРІ «LA GOURMANDISE»

Анотація. Стаття присвячена засобам вербалізації художнього концепту *supériorité sur les autres* 'вищість над іншими' в романі М. Барбері «La gourmandise». Відчуття та підкреслення своєї винятковості, вищості над іншими є основними рисами характеру головного персонажа роману М. Барбері «La gourmandise», у якому запрезентовано спогади видатного кулінарного критика, котрий усвідомлює свої особливості і велич та всіляко їх підкреслює. Його спогади пов'язані з пошуком забутого смаку, упродовж якого він згадує своїх рідних та близьких, розповідає про свою блискавичну й блискучу кар'єру.

Мета роботи полягає в аналізі й описі особливостей втілення художнього концепту *supériorité sur les autres* у тексті роману М. Барбері «La gourmandise». **Завданнями** роботи є визначити зміст концепту *supériorité sur les autres*, проаналізувати специфіку його семантичного наповнення; розкрити внутрішню діалектичну суперечливість функціонування цього концепту в зазначеному художньому творі.

У творі цей концепт розкрито через образ головного персонажа – відомого кулінарного критика. Його спогади чергуються зі спогадами членів його родини та більш далекого оточення. Концепт *supériorité sur les autres* у романі М. Барбері «La gourmandise» реалізовано через засоби втілення надвисокої самооцінки головного персонажа роману, оцінки його професійних досягнень і моральних якостей, сприйняття особистості кулінарного критика його оточенням і взаємин головного персонажа з рідними, колегами, знайомими тощо. Професійні здобутки розвинули в кулінарного критика самозакоханість, честололюбство, самовпевненість, самолюбівання, егоцентризм. В особистому житті головний герой не вміє зробити щасливими ані своїх батьків, ані дітей, які почувуються самотніми й нещасними. Отже, професійні досягнення головного персонажа контрастують з його неповноцінністю в приватному житті. Вищість Метра над іншими проявляється у його зовнішності, поведінці, у ставленні до інших, у схилянні перед ним, у возвеличенні його колегами, у визнанні його кулінарним Наставником і Вчителем.

У тексті твору аналізований концепт *supériorité sur les autres* тісно взаємодіє, перетинається з концептами *amour de soi-(même)*, *indifférence aux autres*, *égoïsme*, *égoctrisme*, *non-amour, pouvoir*.

Ключові слова: художній концепт, вербалізація, вербалізатор, авторська концептосфера, індивідуальний авторський концепт, вищість над іншими.

PAVLIUK Olena – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Second Foreign Language Teaching, Zaporizhzhia National University, Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, 69600, Ukraine (helen.pavlyuk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7821-5269>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.12>

To cite this article: Pavliuk, O. (2022). Osoblyvosti verbalizatsii kontseptu *supériorité sur les autres* u romani Miuriel Barberi «La gourmandise» [Peculiarity of verbalization of the concept of *supériorité sur les autres* in Muriel Barberi's novel «La gourmandise»]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 51, 91–98, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.12> [in Ukrainian].*

PECULIARITY OF VERBALIZATION OF THE CONCEPT OF *SUPÉRIORITÉ SUR LES AUTRES* IN M. BARBERI'S NOVEL «LA GOURMANDISE»

Summary. *The article is devoted to the means of verbalization of the literary concept of **supériorité sur les autres** «superiority over others» in M. Barberi's novel «La gourmandise». The feeling and emphasis of one's exclusivity, superiority over others are the main features of the main character of M. Barberi's novel «La gourmandise», which presents the memories of an outstanding culinary critic who is aware of his uniqueness and greatness and emphasizes them in every way. His memories are connected with the search for a forgotten taste, in this search he remembers his relatives and friends, tells about his lightning-fast and brilliant career.*

*The purpose of the work is to analyze and describe the peculiarities of the embodiment of the literary concept **supériorité sur les autres** in the text of M. Barberi's novel «La gourmandise».*

*In the work, this concept is revealed through the image of the main character – a well-known culinary critic. His memories alternate with the memories of his family members and his more distant surroundings. The concept of *supériorité sur les autres* in M. Barberi's novel «La gourmandise» is realized through the extremely high self-esteem of the main character of the novel, through the assessment of his professional achievements, through the perception of the personality of the culinary critic by his environment, through the relationships of the main character with relatives, colleagues, acquaintances, etc., through their assessment of his moral qualities. Professional achievements have developed narcissism, ambition, self-confidence, self-admiration, egocentrism in the culinary critic. In his personal life, the main character is unable to make happy either his parents or his children, who feel lonely and unhappy. So, the professional achievements of the main character contrast with his inferiority in private life. The superiority of Metra over others is manifested in his appearance, behavior, attitude towards others, in bowing before him, in glorification by his colleagues, in recognition of him as a culinary Mentor and Teacher.*

*In the text of the work, the analyzed concept of **supériorité sur les autres** closely collides and intersects with the concepts of **amour de soi-(même), indifférence aux autres, égoïsme, égocentrisme, non-amour, pouvoir.***

Key words: *literary concept, verbalization, verbalizer, author's conceptual sphere, individual author's concept, superiority over others.*

Постановка проблеми. В останні роки реконструкція й аналіз концептів на матеріалі художніх текстів усе частіше стають предметом дослідницьких зацікавлень лінгвістів. Індивідуальні авторські концепти відбивають особистий досвід письменника, його уявлення, асоціації, бачення світу і ставлення до нього, що віддзеркалюється в його художньому мовленні, тобто в мові його творів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У рамках сучасної антропоцентричної парадигми спостерігаємо фокусування досліджень на вивченні людини у зв'язку з явищами мови й мовлення. Морально-етична

сфера людини та способи її вербалізації ставали об'єктом багатьох розвідок: Т. В. Радзівська (1999, 2002), Т. О. Попова (2004), Т. Я. Лаврієнко (2009), Н. В. Вдовиченко (2013, 2015), К. І. Мізін, О. О. Петров (2014) та інші. У межах зазначеної проблематики не виявлено досліджень, у яких було б здійснено аналіз засобів вербалізації концепту *supériorité sur les autres* у романі «La gourmandise» М. Барбері, що засвідчує актуальність нашої наукової розвідки. Її метою є аналіз і опис особливостей втілення художнього концепту *supériorité sur les autres* 'вищість над іншими' в тексті роману М. Барбері «La

gourmandise». Завданням роботи є визначити зміст концепту *supériorité sur les autres*; проаналізувати специфіку його семантичного наповнення; розкрити внутрішню діалектичну суперечливість функціонування цього концепту в зазначеному художньому творі. Об'єктом дослідження є концепт *supériorité sur les autres*, вербалізований у романі М. Барбері «*La gourmandise*», предметом – особливості лексико-семантичної вербалізації цього концепту в зазначеному творі сучасної французької письменниці.

Виклад матеріалу. На відміну від узагальнених пізнавальних концептів, художні концепти є індивідуальними, особистісними, розмитими й більш складними психологічно; вони являють собою комплекс понять, уявлень, почуттів, емоцій, навіть проявів волі (Маслова, 2004, с. 35). У художньому творі концепт ґрунтується насамперед на складниках національного мовного концепту, але нерідко вміщує також індивідуально-авторські елементи, що слугують точнішому змалюванню образів, більш повній передачі почуттів і емоцій персонажів, їхніх поглядів і уявлень, що надалі можуть поповнити периферію загального концепту. На різниці між художніми концептами, з одного боку, і культурними та мовними, з другого, наголошує В. Г. Ніконова. Зміст і спосіб експлікації, обсяг та історична мінливість є, на думку дослідниці, тими параметрами, що відрізняють художні концепти від концептів культури та мовних концептів (Ніконова, 2011, с. 115). Слідом за І. А. Тарасовою, у нашій роботі розглядаємо концепт як одиницю індивідуальної свідомості, авторської концептосфери, вербалізованої в єдиному тексті творчості письменника (що цілком не заперечує можливої еволюції концептуального змісту від одного періоду творчості до іншого, від одного твору до іншого) (Тарасова, 2004, с. 164).

У тлумачному словнику французької мови значення лексеми *supériorité* визначено як факт володіння якоюсь важливою, винятковою якістю, перевагою; переконання у власному привілейованому становищі, власній надмірній цінності. У психології цю лексичну одиницю вживають у сполученнях *complexe, sentiment de supériorité* на позначення почуття переваги над іншими (TLF). Вищість над

іншими, відчуття та підкреслення власної винятковості є основними рисами характеру головного персонажа роману М. Барбері «*La gourmandise*», у якому запрезентовано спогади видатного кулінарного критика, який усвідомлює свої особливості і велич та всіляко їх підкреслює й демонструє.

На початку своєї кар'єри молодий критик написав статтю про фірмові страви ресторану «*Gerson*». Ця публікація стала поштовхом до його блискучої кар'єри в ділянці кулінарної критики: *Je venais de finir un article sur la spécialité de la maison Gerson, celui-là même qui allait révolutionner les cadres de ma profession et me propulser au firmament de la critique gastronomique.*

Під кінець життя свої професійні досягнення як кулінарного критика він порівнює з престижем пишних бенкетів і підкреслює свою визначну роль: головуючи за столом, він відчував себе монархом, він прирівнював себе до сонця, короля, консула; він вирішував майбутнє тих, хто мріяв стати кухарем: *Quand je prenais possession de la table, c'était en monarchie. Nous étions les rois, les soleils de ces quelques heures de festin qui décideraient de leur avenir, qui dessineraient l'horizon, tragiquement proche ou délicieusement lointain et radieux, de leurs espoirs de chefs. Je pénétrais dans la salle comme le consul entre dans l'arène pour être acclamé et j'ordonnais que la fête commence.* Говорячи про себе, свої відчуття, він зазначає, що тільки той, хто відчув п'яний смак влади, може уявити собі стан відраптового виділення адреналіну, що проймає всього тебе; екстаз від безмежної могутності, коли немає більше боротьби, є тільки насолода тим, чого вже досяг; нескінченне сп'яніння від відчуття того страху, який уселяє в інших: *Qui n'a jamais goûté au parfum enivrant du pouvoir ne peut imaginer ce soudain éclaboussement d'adrénaline qui irradie tout le corps, [...], cette extase de la puissance sans frein, quand il n'y a plus à combattre mais seulement à jouir de ce que l'on a gagné, en savourant à l'infini l'ivresse de susciter la crainte.*

Кулінарний критик пишається своєю значущістю, відомістю, згадує часи свого царювання за найбільшими столами Франції, там і тоді він відчував себе хазяїном, володарем: *Tels nous étions et régnions en seigneurs et*

maîtres sur les plus grandes tables de France.... Про себе він говорить із самомилуванням, самовдоволенням, самовпевненістю, занадто часто вживаючи особові займенники 1 особи однини «Je», «moi», присвійні прикметники з прикметниками у найвищому ступені порівняння: *Je suis le plus grand critique gastronomique du monde. Avec moi, cet art mineur s'est haussé au rang des plus prestigieux. Tout le monde connaît mon nom, de Paris à Rio, de Moscou à Brazzaville, de Saïgon à Melbourne et Acapulco. J'ai fait et défait des réputations...; ...j'ai été, de toutes ces agapes somptueuses, le maître d'œuvre conscient et impitoyable...; À moi et à moi seul on doit la gloire puis la chute de la maison Partais, l'effondrement de la maison Sangerre, le rayonnement toujours plus incandescent de la maison Marquet. Pour l'éternité, oui, pour l'éternité je les ai faits ce qu'ils sont.* На затребуваність головного героя у всьому світі, його значущість указують топоніми – найменування міст і місць, розташованих на різних континентах, котрі великий критик відвідав: *Paris, Rio, Moscou, Brazzaville, Saïgon, Melbourne, Acapulco, «rue de Grenelle»* (одна з найдорожчих вулиць Парижа), назви ресторанів, долю яких він вирішував: *la maison Partais, la maison Marquet, la maison Sangerre.* Концепт *supériorité sur les autres* у тексті твору перетинається з концептом *pouvoir* 'влада', вербалізаторами якого є лексичні одиниці й вільні словосполучення: *rois, monarque, seigneur, maître; régner, prendre possession, décider de l'avenir, la puissance sans frein* тощо.

Проте дуже невелика кількість людей з найближчого оточення великого критика говорить про нього з теплотою, повагою, захопленням. Серед них Віолетта, жінка, яка пропрацювала в родині понад тридцять років. Попри свою любов до хазяїна, вона відзначає його страшенний егоїзм, його неправоту в сімейних стосунках, а саме те, що він зробив нещасною свою дружину: *Je l'aime bien, Monsieur. Je sais qu'il a des torts, et déjà celui d'avoir rendu cette pauvre Madame si malheureuse, pas seulement aujourd'hui mais depuis le début, à être toujours parti, à revenir sans demander de nouvelles, à la regarder comme si elle était transparente et à lui offrir des présents comme on donne un pourboire.* Прислуга пояс-

нює свою симпатію до хазяїна, по-перше, його ввічливістю, люб'язністю й уважністю до неї та її чоловіка: *D'abord parce qu'il a toujours été poli et gentil avec moi, et aussi avec Bernard, mon mari. Plus poli et gentil qu'avec sa femme et ses gosses.* З ними ресторанний критик був більш чемним і ласкавим, ніж із власною родиною. По-друге, вона вірить своїй бабусі, котра казала, що чоловік, який пукає у ліжку, є людиною, що любить життя. Сказане нею додає трохи людяності Метру: *La deuxième raison pour laquelle j'aime bien Monsieur, c'est un peu difficile à dire... c'est parce qu'il pète au lit! Un homme qui pète au lit, ma grand-mère le disait, c'est un homme qui aime la vie. Et puis, je ne sais pas: ça me l'a rendu plus proche...*

Його лікар дякує долі за можливість наблизитись до такої постаті; дружбу, спілкування з нею він сприймає як дарунок долі: *il m'en faisait cadeau, par son seul consentement tacite d'être mon client, par sa simple fréquentation régulière de ma salle d'attente, par sa docilité banale de patient sans histoires. Plus tard il me fit un autre présent, avec magnanimité: celui de sa conversation, [...]. Plus tard encore, d'autres largesses: son amitié. [...]. Son amitié!* Він називає свого пацієнта *un Maître, un Guide, une Divinité; le Génie, un Grand du siècle, le Héros, le fils prodigue, le grand Maître des orgies culinaires.*

Учень критика і дегустатора шанобливо згадує про свою першу зустріч із Метром, його вміння володіти залом, його велич, гордовитий нахил голови при вітанні з метрдоцелем: він тут і завсідник, і високий гість, і господар. Це – Метр, оточений світилами-придворними, він повеліває, тоді як вони всього-на-всього торохтять: *Il faut avoir vu cela, il faut avoir vu au moins une fois dans sa vie ce grand fauve prenant possession de la salle, cette majesté léonine, ce hochement de tête royal pour saluer le maître d'hôtel, en habitué, en hôte de marque, en propriétaire [...]. C'est le Maître et, entouré des astres de sa cour, il dispose tandis qu'ils jacassent.*

Автор описує один із майстер-класів, коли відомий критик виступав в одній із своїх ролей – ролі духовного наставника (*endossant l'habit de guide spirituel*): як понтифік з високої кафедри, він навчає вражених глядачів (*en pontife reconverti à la prédication, du haut*

de sa chaire, apprenait le métier à quelques spectateurs époustouflés), як Папа, він урочисто сидить серед своїх кардиналів (*le Pape trônant au milieu de ses cardinaux*). У всьому цьому було щось від величної меси, коли відомий дегустатор безоглядно панував над добірним товариством: ***il y avait quelque chose d'une messe en grande pompe dans ce concile gastronomique où il régnait sans partage sur une élite recueillie***.

Молодий кухар відчував себе честолюбним, але несміливим юнаком перед «Хрещеним батьком» (*devant le Parrain*); описуючи свій стан, він протиставляє себе досвідченому критику, *la Diva* (Діва) – *l'admirateur éperdu* (розгублений шанувальник), *la Princesse* (принцеса) – *le petit cordonnier* (швець) і, нарешті, *le Christ* (Ісус Христос) – *Judas* (Іуда), не зрадник, але самозванець, який, випадково чи помилково запрошений, опинився на самому Олімпі. Певно, відчувши владу і могутність на кухні біля плити, кулінарний критик переніс цей стан, це світовідчуття в повсякденне життя. Для нього вже немає нічого більш солодкого, ніж бачити, як світовий порядок підкоряється тільки його бажанням: ***Il n'y a rien de plus délectable que de voir l'ordre du monde se plier à celui de nos désirs***. Проте наприкінці життя, під час пошуків забутого смаку, відомий дегустатор починає усвідомлювати, що знаряддя для визволення він може знайти зовсім не на розкішних бенкетах своєї кар'єри критика: ***C'est dans ces chemins de traverse où s'éprouve la nature de notre condition d'hommes, loin du prestige des festins luxueux de ma carrière de critique, que je dois chercher à présent l'instrument de ma délivrance***.

Материнська любов відіграла суттєву роль у становленні його як професіонала, додавши майбутньому Метрові королівської впевненості в собі. Однак усвідомлюючи й визнаючи значення материнської любові, він не відповідає їй взаємністю, синівської любові не відчуває: ***Mais seul rayon de soleil dans l'existence de ma mère, j'étais son dieu et un dieu je suis resté, [...] son amour qui me dotait de la certitude des rois. [...] Grâce à elle j'ai conquis des empires, j'ai abordé la vie avec cette brutalité irrésistible qui m'a ouvert les portes de la gloire***.

На диво тепло критик згадує бабусю й дідуся, які любили своїх онуків по-своєму, пестили їх, але з розумом: ***Mes grands-parents, eux, nous aimaient à leur façon: sans partage... nous, les petits, étions choyés avec une intelligence qui me sidère encore***.

До своїх дітей ресторанный критик ставиться байдуже, зверхньо, зневажливо; він визнає, що не зміг чи не захотів їх голубити, він зміг тільки їх зіпсувати: ***moi qui n'ai su que gâter mes propres enfants – gâter au sens strict du terme. Je les ai pourris et décomposés ...*** На думку Метра кулінарії, діти варті уваги таких, хто вже чогось досягнув у житті, тобто таких, як він, тільки якщо стануть кимось, а не будуть лише синами й доньками: ***Ils ne sont dignes d'intérêt pour qui, comme moi, a déjà de quoi jouir dans la vie, que lorsqu'ils partent enfin et deviennent autre chose que vos fils ou filles***. Своїх дітей він називає «трьома несмачними істотами, що вийшли з утроби його жінки», «жахливими подарунками, необережно подарованими їй в обмін на її самопожертву як декоративної дружини»: ***ces trois êtres sans saveur sortis des entrailles de ma femme, présents que je lui faisais négligemment en échange de son abnégation d'épouse décorative – terribles présents***. Ці спогади про дітей пронизані усвідомлено зверхнім ставленням батька до них. Егоїзмом сповнені міркування кулінарного критика про його нелюбов до своїх дітей, він їх ніколи не любив і не відчував через це жодних докорів совісті: ***Je ne les aime pas, je ne les ai jamais aimés et n'en conçois aucun remords***.

До жінки він ставиться як власник, любить її, як і всі інші красиві речі, якими він завжди себе оточував, тому й називає її *épouse décorative* (декоративною жінкою): ***J'aime ma femme, comme j'ai toujours aimé les beaux objets de ma vie***. Він називає себе власником: власником добра, що він накопичував, душ і людей, яких завойовував, як завойовують коштовні картини; саме в цьому виявляється його ставлення до близьких йому людей: ***En propriétaire j'ai vécu, en propriétaire je mourrai, sans états d'âme ni goût pour la sentimentalité, sans remords aucun d'avoir ainsi accumulé les biens, conquis les âmes et les êtres comme on acquiert un tableau de prix***.

Якщо Анна, його жінка, передбачала таке своє майбутнє з ним, була готова до

нього і все пробачала в обмін на ночі, проведені з ним (*J'ai toujours su quelle vie nous mènerions ensemble. [...] un prince, un seigneur sans cesse en chasse hors de ses murs et qui, d'année en année ...*), то інші, на її думку, бачили у ньому лише сварливого старого тирана, гнобителя, деспота, який робив життя всіх близьких нестерпним: *Vous ne voyez qu'un vieil homme acariâtre et autoritaire, vous n'avez jamais vu qu'un tyran, qu'un oppresseur, qu'un despote qui nous rendait la vie impossible à vous, à moi*

Дорослі діти так само, як і раніше, страждають від браку батьківської любові. Вони не можуть йому пробачити його ставлення до них, до матері. Батьківська нелюбов ранить його доньку Лору; у дитинстві вона помічає і запам'ятовує зневажливий вираз його обличчя, що демонструє його зверхнє ставлення, відсутність любові (*sa mine méprisante, à son amour absent*); вона не може пробачити колись прочитані в його очах розчарування, неприязнь, навіть жорстокість: *Il me regarderait tout de même avec une lueur de déception au creux des prunelles, à moins que ce ne soit de la répulsion, ou peut-être de la cruauté – sans doute les trois à la fois.* Донька відчуває зневагу з боку батька, свою мізерність супроти нього, холод його слів, що ранять і мучать її: *ses mots sonneraient comme un glas, des mots pour blesser, des mots pour faire mal, pour supplicier la petite fille apeurée, si faible, si insignifiante: sans importance.* В її очах батько втілював грубу силу, що виявлялась у жестах, у хижому погляді: *C'était un homme brutal. Brutal dans ses gestes, dans sa façon dominatrice de se saisir des objets, dans son rire satisfait, dans son regard de rapace.* У своїх спогадах про літні канікули, проведені в Греції, Лора називає Анну *taman, ma mère*, тоді як батька – *un homme, il*, немов ідеться про сторонню людину. У дитинстві вони з братом були заляканими створіннями (*enfants terrorisés*), а прірва між ними й батьком тільки збільшувалась: *combler l'abîme qui se creusait entre nous.* Син бажає своєму батьку здохнути, як тварині; синівська любов ніколи не мала відгуку в серці цієї знаної у світі людини; брак батьківської прихильності, ласки син готовий компенсувати грошима: *Crève, mais crève donc. Crève dans tes draps de*

soie, dans ta chambre de pacha, dans ta cage de bourgeois, crève, crève, crève. Au moins, on aura ton fric, à défaut d'avoir eu ta faveur (crever – розм., протм. 'подохнути').

Сам критик невисокої думки про своїх дітей, особливо про сина: *Mes enfants sont des imbéciles, mais surtout mon fils.* Батько поведився з ними, як із продуктами, «дрібно порізавав, додав поганий соус» і отримав невдач, слабаків, жалюгідних типів, одним словом, мул: *Mais si, père, tu en as fait quelque chose de tes marmots, ils ne sont rien d'autre que ton œuvre, tu les as hachés menu, débités, noyés dans une mauvaise sauce et voilà ce qu'ils sont devenus : de la boue, des ratés, des faibles, des minables.* У дитинстві хлопець був щасливий мати такого батька: *Tu avais fière allure et j'étais comblé, comblé d'avoir un père tel que toi...;* потім він розривався між любов'ю й ненавистю: *je te hais, je t'aime et je me hais à en hurler de cette ambivalence, cette putain d'ambivalence qui a bousillé ma vie;* а під кінець усвідомив, що його батько – чудовисько: *le fils d'un monstre.*

Онука Лотта ще зовсім мала, але теж відчуває нелюбов дідуся, який нікого і нічого не любить: *Granpy, lui, ne m'a jamais raconté d'histoires, jamais, il n'aime pas les histoires, et il n'aime pas les enfants, et il n'aime pas le bruit* Вона все знає про сімейні стосунки, дуже любить бабусю, але не любить дідуся, який її лякає. Дитина відчуває, що той не радий бачити ані її, ані її батьків: *Toujours, je lui disais: je ne veux pas y aller, j'aime bien Granny mais je n'aime pas Granpy, il me fait peur, il a des gros yeux tout noirs, et puis il n'est pas content de nous voir, pas content du tout.* У всіх цих контекстах з концептом *supériorité sur les autres* межує й перетинається концепт *non-amour* 'нелюбов'.

Його кіт Рик, про якого критик піклувався і дбав більше, ніж про своїх домочадців, ідентифікує себе з хазяїном (*l'alter ego*), наголошує на своїй винятковості (*le seul, l'unique*): *Voilà, je me prélaaaaaâsse tel un prélat un peu las, haha... Un prélat – термін, що вживається стосовно високопосадовців у структурах Римо-Католицької Церкви.*

Хазяйка ресторану Марке називає кулінарного критика негідником, мерзотником (*un beau salaud*) за його споживацьке ставлення

до неї (*Il nous aura consommées, ma cuisine et moi*), відзначаючи його зарозумілість, самовпевненість (*l'outrecuidance*), але водночас відчуває задоволення від спілкування зі справжнім кулінарним генієм, від щастя мати виняткового коханця: *Un beau salaud, mais nous avons eu du bon temps ensemble, et cela il ne me l'ôtera pas car il m'appartient, en définitive, d'avoir jubilé dans le dialogue avec un vrai génie de la gastronomie, d'avoir joui avec un amant d'exception et d'être restée tout de même une femme libre, une femme fière...*

Його улюбленець, племінник Поль, дорікаючи дядьку, зазначає, що той ламає, перемелює все на своєму шляху: дітей, жінку, коханку, свою справу: *Il aura tout broyé sur son passage. Tout. Ses enfants, sa femme, ses maîtresses, jusqu'à son œuvre...* Він згадує десятиліття суперечок (*des décennies de malentendus*), звинувачує дядька у нав'язуванні йому ролі «непокірливого». Племінник вважає себе проклятим через нібито добре ставлення дядька до нього, через спокуси, яким він мав чинити опір, через призначену йому роль маріонетки: *Je n'ai été ton âme damnée que parce que tu l'as bien voulu, et quel jeune garçon sensé aurait pu résister à cette tentation-là, celle de devenir le faire-valoir flatté d'un demiurge universel, en endossant le rôle d'opposant qu'il avait écrit tout spécialement pour lui?*

Зазначаючи його легковажне ставлення до стосунків, байдужість, яка є більш жорстокою, ніж ненависть, бажає йому смерті і його екс-коханка: *Ce qui pour moi était transgression n'était pour lui que divertissement futile que distraction charmante. L'indifférence est plus cruelle que la haine....*

Жебрак, який сидить на розі двох вулиць, ділить всіх перехожих на дві категорії. Представники першої подають милостиню, щодо них він робить деякі зауваження. Кулінарного критика він відносить до другої категорії, категорії тварин, справжніх мерзотників, які не прискорюють кроку, не відводять погляду, а дивляться холодно, без співчуття, з погордою й зневагою: *Et puis il y a l'autre catégorie. Celle des brutes, des vrais salauds, ceux qui ne pressent pas le pas, qui ne détournent pas le regard, qui me fixent de leur oeil froid et sans commisération... Pendant dix ans, un matin après l'autre, en sortant de son palace, il a aligné*

devant moi son pas de riche satisfait, a soutenu ma prière d'un œil de mépris tranquille. Презирство заможної й успішної людини викликають у злидаря ненависть, тому й відносить критика до категорії мерзотників (*des brutes, des vrais salauds*).

Навіть статуетка Венери на письмовому столі Метра бажає йому смерті, мабуть, тому, що їй відкривається те, що він намагається приховати від людей. Вона бачить у ньому тирана, божевільного самодержця, жорстокість якого, як невидима завіса, заважає його очам бачити, а йому самому – думати: *Ses yeux perspicaces, ses yeux intelligents sont séparés de ce qu'ils voient par un voile invisible qui entrave son jugement, qui rend opaque ce que, pourtant, il pourrait si bien illuminer de sa verve. Et ce voile, c'est sa raideur d'autocrate éperdu...*

У наведених контекстах концепт *supériorité sur les autres* тісно стикається, перетинається з концептами *amour de soi-même* ‘себелюбство’, *indifférence aux autres* ‘байдужість до оточуючих’, *égoïsme* ‘егоїзм’, *égocentrisme* ‘егоцентризм’, *haine* ‘ненависть’.

Лексичні одиниці, що фіксують головні концептуальні ознаки, можна представити такими групами:

– іменники: *en monarque, en propriétaire, en seigneurs et maîtres, les rois, les soleils, comme le consul, pour l'éternité, un Guide, le Pape au milieu de ses cardinaux, le Héros, un Grand du siècle, le grand Maître des orgies culinaires, une Divinité, le Génie, le Parrain ; le Christ ; un guide spirituel* тощо;

– прикметники: *sa façon dominatrice, le fils prodigieux, tête royale, majesté léonine* тощо;

– дієслова і дієслівні звороти: *prendre possession de la table, décider de l'avenir, dessiner l'horizon, régner, faire et défaire des réputations, devoir la gloire, tenir l'éternité, être reconnu, être acclamé, ordonner* тощо;

– займенники « *je* », « *moi* » : *j'ai pu devenir un homme impitoyable; à moi et à moi seul on doit...; avec moi, cet art mineur s'est haussé* тощо.

Основним граматичним засобом вираження аналізованого концепту є форма найвищого ступеня порівняння прикметників: *Tels nous étaient et régnions en seigneurs et maîtres*

sur les plus grandes tables de France. Je suis le plus grand critique gastronomique du monde. Avec moi, cet art mineur s'est haussé au rang des plus prestigieux тощо.

Самовідчуття відомого дегустатора в його спогадах передають лексеми, які він використовує: *je prenais possession de la table, tout le monde connaît mon nom ; c'était en monarque; nous étions les rois, les soleils de ces quelques heures de festin qui décideraient de leur avenir, qui dessineraient l'horizon; je pénétrais dans la salle comme le consul; j'ai fait et défait des réputations; à moi et à moi seul on doit la gloire ; pour l'éternité, oui, pour l'éternité je les ai faits ce qu'ils sont* тощо. Це завжди вираження переваги над іншими, самозадоволення від можливості вершити долі інших людей, вирішувати їхнє майбутнє, від всесвітньої популярності тощо.

Висновки. Отже, художній концепт *supériorité sur les autres* у романі М. Барбері «La gourmandise» реалізовано через надвисоку самооцінку головного персонажа роману, через оцінку його професійних досягнень, через сприйняття особистості кулінарного

критика його оточенням, через взаємини головного персонажа з рідними, колегами, знайомими тощо, через їхню оцінку його моральних якостей. Професійні здобутки розвинули у кулінарного критика самозакоханість, честолюбство, самовпевненість, самолюбівання, егоцентризм. В особистому житті головний герой не вміє зробити щасливими ані своїх батьків, ані дітей, які почуватимуться самотніми та нещасними. Тож професійні досягнення головного персонажа контрастують з його неповноцінністю в приватному житті. Вищість Метра над іншими проявляється у його зовнішності, поведінці, у ставленні до інших, у схилянні перед ним, у прославленні його колегами, у визнанні його кулінарним Наставником і Вчителем. У тексті роману концепт *supériorité sur les autres* перетинається з такими концептами, як *pouvoir, amour de soi-(même), indifférence aux autres, égoïsme, égocentrisme, non-amour, haine*.

Перспективним видається реконструкція узагальненого пізнавального концепту *supériorité sur les autres* на матеріалі лексики і фразеології сучасної французької мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Маслова В. А.** Поэт и культура : концептосфера Марины Цветаевой : учебное пособие. Москва : Флинта : Наука, 2004. 256 с.
- Ніконова В. Г.** Художній концепт : процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра). *Вісник КНЛУ. Серія : Філологія*. 2011. Т. 14. № 2. С. 113–122.
- Тарасова І. А.** Категории когнитивной лингвистики в исследовании идиостиля. *Вестник СамГУ. Языкознание*. 2004. № 1 (31). С. 163–169.
- Barbery M.** Une gourmandise. Éditions Gallimard, 2006. 165 p.
- Trésor de la langue française informatisé. URL : <http://atilf.atilf.fr/> (дата звернення 20.08.2022)

REFERENCES

- Barbery, M.** (2006). Une gourmandise. Éditions Gallimard [in French].
- Maslova, V. A.** (2004). Pojet i kul'tura: konceptosfera Mariny Cvetaevoj: uchebnoe posobie [Poet and culture: Marina Tsvetaeva's conceptosphere: a textbook]. Moscow: Flinta: Nauka [in Russian].
- Nikonova, V. G.** (2011). Khudozhnii kontsept: protsedury rekonstruktsii ta modeliuвання (na materialii trahedii V. Shekspira) [Artistic concept: reconstruction and modeling procedures (based on the tragedies of V. Shakespeare)]. *Visnyk KNLU. Seriya: Filologiya – Bulletin of KNLU. Series: Philology*, 2 (Vol. 14), (pp. 113–122) [in Ukrainian].
- Tarasova, I. A.** (2004). Kategorii kognitivnoj lingvistiki v issledovanii idiostilja. [Categories of cognitive linguistics in the Idiostyle Study]. *Vestnik SamGU. Yazykoznanie – Bulletin of SamHU. Linguistics*, 1 (31). (pp. 163–169) [in Russian].
- Trésor de la langue française informatisé [Computerized treasure of the French language]. Retrieved August 20, 2022, from <http://atilf.atilf.fr/>.